

U S T A W A

z dnia 2020 r.

o zmianie ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego

Art. 1. W ustawie z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego uchyla się art. 99a.

Art. 2. Do postępowań wszczętych i niezakończonych do dnia wejścia w życie niniejszej ustawy, a także do czynności procesowych rozpoczętych i niedokonanych przed tym dniem stosuje się przepisy ustawy.

Art. 3. Ustawa wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

U Z A S A D N I E N I E

I. WSTĘP

Wraz z wejściem w życie w dniu 5 grudnia 2019 r. przepisu art. 99a k.p.k., sporządzanie uzasadnienia wyroku na formularzu według ustalonego wzoru stało się zasadą i obowiązującą formą uzasadnienia wyroku sądu I instancji, w tym wyroku nakazowego i wyroku łącznego oraz wyroku sądu odwoławczego, a także wyroku wydanego w postępowaniu o wznowienie postępowania.

Choć ustawodawca nie wprowadził żadnych wyjątków, których zaistnienie umożliwiałyby sporządzenie uzasadnienia wyroku w tradycyjny sposób (tj. z pominięciem formularza), orzecznictwo sądowe konsekwentnie dostrzega konieczność przeprowadzania oceny, czy ta - niewątpliwie uproszczona - postać zaprezentowania motywów rozstrzygnięcia nie narusza podstawowych gwarancji procesowych, tak istotnych w sprawach karnych, w tym nie pozbawia stron procesu prawa do zapoznania się z pełną i pogłębioną argumentacją sądu odnoszącą się do wszystkich elementów, które składają się na ostateczne rozstrzygnięcie sprawy karnej. Jeżeli sąd uznaje, że nie może sporządzić uzasadnienia swojego wyroku na formularzu w sposób, który zagwarantuje stronie prawo do rzetelnego procesu odwoławczego, ma obowiązek bezpośredniego zastosowania art. 91 ust. 2 Konstytucji RP i przedstawienia swego stanowiska wraz z argumentacją w sposób tradycyjny, tj. z pominięciem formularza. Takie praktyczne funkcjonowanie przepisu art. 99a k.p.k., wbrew pokładanym w nim nadziejom, dodatkowo uwzględniając sposób technicznego opracowania formularza uzasadnień, co nastąpiło w akcie wykonawczym, wielokrotnie prowadzi do sytuacji, że oskarżony nie może zapoznać się z pełną argumentacją sądu w odniesieniu do odpowiedzialności karnej za przypisany czyn. Ma to miejsce z tego powodu, że treść zawarta w formularzu jest lakoniczna a sam formularz nie pozwala sądowi na pełne przedstawienie merytorycznej strony rozstrzygnięcia, które zostało wydane. Co oczywiste utrudnia to nie tylko możliwość polemiki apelacyjnej, ale także samej kontroli instancyjnej wydanego orzeczenia, z tego powodu, że wielokroć trudno poznać motywy, którymi kierował się są wydający orzeczenie i sporządzający jego uzasadnienie na formularzu wskazanym w art. 99a k.p.k. Mając na względzie, że uzasadnienie orzeczenia pełni też funkcję wyjaśniającą jego rozstrzygnięcie, częstokroć formularz uzasadnienia i wynikające z jego konstrukcji ograniczenia, nie pozwala na

przekonanie adresata rozstrzygnięcia o jego trefności lub nie pozwala, aby adresat zapoznał się z pełną argumentacją stanowiącą o podstawie rozstrzygnięcia o jego prawach lub obowiązkach.

II. OBECNY STAN PRAWNY I POTRZEBA ZMIAN

W obecnym stanie prawnym zgodnie z art. 99a (§ 1) uzasadnienie wyroku sądu pierwszej instancji, w tym wyroku nakazowego i wyroku łącznego, oraz wyroku sądu odwoławczego i wyroku wydanego w postępowaniu o wznowienie postępowania sporządza się na formularzu według ustalonego wzoru. (§ 2) Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, wzory formularzy uzasadnień wyroków oraz sposób ich wypełniania, mając na uwadze konieczność zamieszczenia w nich niezbędnych informacji wskazanych w ustawie, w sposób umożliwiający należyte sporządzenie przez uprawnionego środka zaskarżenia, a także właściwe dokonanie kontroli wyroku w razie wniesienia takiego środka.

Projekt ustawy zmierza do uchylecia tego przepisu i przywrócenie poprzedniej formuły sporządzania uzasadnienia.

Dodać należy, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego wyrażono pogląd, że formularz uzasadnienia nie jest wyłączną formą sporządzenia uzasadnienia, gdyż rzeczą każdego sądu odwoławczego, w ramach obowiązku wynikającego z treści art. 457 § 3 w zw. z art. 433 § 1 i 2, jest przeprowadzenie w konkretnej sprawie oceny, czy może sporządzić uzasadnienie swojego wyroku na formularzu UK 2 (art. 99a § 1) w taki sposób, który zagwarantuje stronie prawo do rzetelnego procesu odwoławczego, a więc rzetelnego i konkretnego ustosunkowania się w toku postępowania do każdego istotnego argumentu zawartego w apelacji strony i przedstawienia takiej oceny właśnie w uzasadnieniu wyroku sądu odwoławczego (wyrok SN z 11.08.2020 r., I KA 1/20, LEX nr 3061026). Oznacza to, że sądy dostrzegają dysfunkcjonalność obecnego rozwiązania, zasadnie eksponując, iż formularze uzasadnień z zasady nie gwarantują stronie prawa do rzetelnego procesu sądowego, w tym spełnienia obowiązku sądu rzetelnego i konkretnego ustosunkowania się w toku postępowania do każdego istotnego elementu rozstrzygnięcia, a samej stronie możliwość poznania pełnych motywów rozstrzygnięcia i wywiedzenia skutecznego środka odwoławczego lub zaskarżenia.

Potrzeba wprowadzenia projektowanej regulacji wynika zatem z konieczności zapewnienia stronom postępowania karnego prawa do rzetelnego procesu sądowego.

Prawo do rzetelnego procesu ma wymiar konstytucyjny (art. 45 ust. 1 Konstytucji) oraz konwencyjny (art. 6 ust. 1-3 Europejskiej konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, dalej: Konwencja). Obowiązek sporządzenia uzasadnienia orzeczenia jest nie tylko wymogiem formalnym, ale ma istotne znaczenie merytoryczne. Uzasadnienie, przedstawiając tok rozumowania poprzedzający wydanie orzeczenia, umożliwić ma stronom, a zwłaszcza oskarżonemu, jego kontrolę. Pełni nie tylko funkcje procesowe, lecz także buduje autorytet wymiaru sprawiedliwości i kształtuje zewnętrzne przekonanie o sprawiedliwości orzeczenia.

III. OMÓWIENIE PROJEKTOWANEJ REGULACJI

Cel projektu ma zostać osiągnięty poprzez uchylenie art. 99 a.

Z przedstawionych powodów, zarówno natury jurystycznej, ale także w aspekcie interesu społecznego, zadaniem ustawodawcy jest stworzenie otoczenia normatywnego, które będzie gwarantowało, prawo do rzetelnego procesu sądowego.

Zasadnicza różnica pomiędzy stanem prawnym obecnie obowiązującym, a stanem prawnym, który ma nastąpić po wejściu w życie projektowanej regulacji, sprowadza się do zagwarantowania prawa do rzetelnego procesu sądowego, co jest rozwiązaniem w interesie obywateli, ale także wspierającym dobro wymiaru sprawiedliwości.

Ustawa ma wejść w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia. Tak określone *vacatio legis* daje czas zainteresowanym podmiotom na przygotowanie się do nowych regulacji, a przede wszystkim niezwłocznie stworzy oczekiwane z perspektywy społecznej mechanizmy ochrony jednego z podstawowych praw gwarantowanych w Konstytucji RP.

IV. OMÓWIENIE SKUTKÓW PROJEKTU I OŚWIADCZENIE O ZGODNOŚCI Z PRAWEM UNII EUROPEJSKIEJ

Wejście w życie proponowanej ustawy nie będzie wymagało wydania aktów wykonawczych. Przyjęcie projektowanej ustawy będzie miało pozytywne skutki społeczne.

Projekt ustawy nie pociąga za sobą skutków finansowych – nie powoduje obciążenia budżetu państwa ani budżetów jednostek samorządu terytorialnego.

Projekt jest zgodny z prawem Unii Europejskiej.

W tym kontekście interwencja ustawodawcy i korekta istniejących obecnie rozwiązań legislacyjnych jest uzasadniona i potrzebna.